

Piotr Kusznierek*
Agnieszka Zemke-Górecka**

Aspekty i ramy prawne sztucznej inteligencji na gruncie prawa Unii Europejskiej¹. Część 2

[Legal Aspects and Framework for Artificial Intelligence Under European Union Law. Part 2]

Abstract

Technological advances over the recent years have led to a rapid development of artificial intelligence. Although there is no formal definition describing AI, we can assume that it is software that simulates human intelligence. Artificial intelligence generates many positive outcomes, yet at the same time, it can lead to violations of the fundamental rights of individuals. Therefore, it is necessary to regulate AI so that it can operate in a safe and trustworthy manner. The purpose of this article is to present and discuss the legal aspects and framework for artificial intelligence under the European Union law.

Keywords: artificial intelligence, AI systems, AI, new technologies law, European Union law.

Polityka Unii Europejskiej w dziedzinie sztucznej inteligencji

Program polityczny Komisji Europejskiej na lata 2019–2024 sporządzony pod kierownictwem przewodniczącej Ursuli von der Leyen wskazał cyfryzację Europy za jeden z priorytetów swojej polityki przedstawionej

* **Piotr Kusznierek** – dr nauk prawnych, rektor Warszawskiej Akademii Medycznej Nauk Stosowanych; ORCID 0000-0002-0625-7152.

** **Agnieszka Zemke-Górecka** – dr nauk prawnych, Uniwersytet w Białymstoku; ORCID 0000-0002-1176-7173.

¹ Pierwszą część artykułu (Aspekty sztucznej inteligencji na gruncie prawa Unii Europejskiej) opublikowano w numerze 4/2022/64, ss. 63–81.

w programie Europa, która mierzy wyżej i zapowiedział wprowadzenie nowych regulacji prawnych w zakresie usług cyfrowych, ze szczególnym uwzględnieniem sztucznej inteligencji. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 12 lutego 2020 roku porusza zagadnienie zaufania i dobrobytu konsumentów oraz ochrony ich praw w przypadku wykorzystywania zautomatyzowanych procesów podejmowania decyzji, kwestie jakości i przejrzystości zarządzania danymi oraz zalecenia w zakresie ram regulacyjnych dotyczących bezpieczeństwa i odpowiedzialności w odniesieniu do produktów oraz usług. Zgodnie z rezolucją konsumenci powinni być informowani o tym, że mają do czynienia ze zautomatyzowanym systemem, w jaki sposób taki system działa, jak można korygować decyzje przez niego podejmowane oraz jak dotrzeć do człowieka odpowiedzialnego za decyzje systemu autonomicznego.

Tak zwana biała księga w sprawie sztucznej inteligencji z 19 lutego 2020 roku, dokument wydany przez Komisję Europejską² – opierając się na wynikach dołączonego do niego sprawozdania odnośnie do wpływu sztucznej inteligencji, internetu rzeczy oraz robotyki na przepisy dotyczące bezpieczeństwa i odpowiedzialności – przedstawia propozycje w zakresie ram politycznych i prawnych, w jakie należy ująć europejską sztuczną inteligencję, aby upowszechnić jej stosowanie w całej Europie, z jednoczesnym zapobieganiem zagrożeniom, na jakie są narażone niektóre z zastosowań SI. W celu osiągnięcia ekosystemu doskonałości, czyli odpowiednich warunków rozwoju i rozpowszechniania godnej zaufania sztucznej inteligencji w całej Europie, biała księga proponuje szereg konkretnych działań, uporządkowanych według następujących kategorii: współpraca z państwami członkowskimi (m.in. przegląd do końca 2020 r., wraz z państwami członkowskimi, skoordynowanego planu w sprawie SI); ukierunkowanie działań społeczności badawczej i innowacyjnej (tworzenie skoordynowanej sieci centrów doskonałości i centrów badawczych); rozwój umiejętności związanych ze sztuczną inteligencją (w tym ustanowienie sieci wiodących uniwersytetów w celu przyciągnięcia najlepszych naukowców oraz zaoferowanie programów magisterskich w zakresie SI); ukierunkowanie na MŚP; partnerstwo z sektorem prywatnym (utworzenie nowego partnerstwa publiczno-prywatnego w ramach programu „Horyzont Europa”); promowanie stosowania sztucznej inteligencji przez sektor publiczny; zapewnienie dostępu do

² Biała księga w sprawie sztucznej inteligencji. Europejskie podejście do doskonałości i zaufania, COM (2020) 65 final.

danych i do infrastruktury obliczeniowej; promowanie etycznej SI na arenie międzynarodowej. Ekosystem zaufania ma zostać natomiast osiągnięty poprzez odpowiednio dostosowane ramy prawne zapewniające pewność prawa przy korzystaniu z zastosowań sztucznej inteligencji, szczególnie w najbardziej newralgicznych obszarach – ochrony praw podstawowych, bezpieczeństwa i odpowiedzialności. Dokument zaznacza, że nowa regulacja prawna dotycząca konkretnie sztucznej inteligencji może okazać się niezbędna, pomimo że część obowiązujących przepisów ma zastosowanie do SI lub może mieć do niej zastosowanie po odpowiedniej ich modyfikacji. W zakresie nowej regulacji proponuje podejście oparte na analizie ryzyka, zgodnie z którym niektóre systemy SI będą zakwalifikowane jako „wysokiego ryzyka” – i zostaną obarczone dodatkowymi wymogami – pozostałe zaś będą regulowane przepisami ogólnymi. Wydanie białej księgi świadczy o tym, że dostrzeżono w Unii problem braku twardej regulacji prawnej w zakresie sztucznej inteligencji i wreszcie stanął on na agendzie Komisji, co spowodowało, że prace nad przyszłą unijną regulacją prawną sztucznej inteligencji są zaawansowane i w niedalekiej przyszłości Unia poczyni kroki w kierunku stworzenia jednolitego i wiążącego aktu prawnego w sprawie sztucznej inteligencji³.

W lipcu 2020 r. Komisja Europejska opublikowała raport podsumowujący trwające od 19 lutego do 14 czerwca 2020 roku konsultacje społeczne białej księgi w sprawie sztucznej inteligencji. Celem konsultacji było zebranie opinii szerokiego grona interesariuszy na temat propozycji przedstawionych w białej księdze oraz dołączonym do niej sprawozdaniu. Konsultacje zostały podzielone na trzy główne sekcje, spośród których pierwsza dotyczyła możliwych działań umacniających europejską ekonomię i administrację w świetle rozwoju SI (tzw. „ekosystem doskonałości”), druga możliwych ram prawnych dla sztucznej inteligencji („ekosystem zaufania”), trzecia natomiast odnosiła się bezpośrednio do kwestii bezpieczeństwa i odpowiedzialności cywilnej SI. 20 października 2020 r. Parlament Europejski przyjął trzy rezolucje, z czego dwie zawierają żądanie podjęcia inicjatywy ustawodawczej przez Komisję Europejską:

- 1) rezolucję Parlamentu Europejskiego zawierającą zalecenia dla Komisji w sprawie ram aspektów etycznych sztucznej inteligencji, robotyki i powiązanych z nimi technologii (2020/2012 [INL]),

³ T. Zalewski, *Definicja sztucznej inteligencji*, [w:] *Prawo sztucznej inteligencji*, L. Lai, M. Świerczyński (red.), Warszawa 2020, s. 89.

- 2) rezolucję Parlamentu Europejskiego z zaleceniami dla Komisji w sprawie systemu odpowiedzialności cywilnej za sztuczną inteligencję (2020/2014 [INL]), a także
- 3) rezolucję Parlamentu Europejskiego w sprawie praw własności intelektualnej w dziedzinie rozwoju technologii sztucznej inteligencji (2020/2015 [INI]).

Parlament Europejski podjął również prace nad rezolucjami w sprawie sztucznej inteligencji w sprawach karnych (2020/2016 [INI]), sektorze edukacji i kultury oraz sektorze audiowizualnym (2020/2017 [INI])⁴.

Komisja Europejska złożyła wnioszek ustawodawczy w sprawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji (Akt w sprawie sztucznej inteligencji) i zmieniające niektóre akty ustawodawcze Unii⁵. Jeżeli „Akt w sprawie sztucznej inteligencji” zostanie przyjęty przez Parlament i Radę, będzie to pierwsza w Unii Europejskiej regulacja, która w sposób kompleksowy ustala wiążące i bezpośrednio obowiązujące w państwach członkowskich ramy prawne funkcjonowania sztucznej inteligencji.

Podstawowym i deklarowanym wielokrotnie założeniem unijnego podejścia do sztucznej inteligencji jest zaufanie. Zgodnie z komunikatem Komisji „Budowanie zaufania do sztucznej inteligencji ukierunkowanej na człowieka” oraz zaprezentowanymi tam wytycznymi dotyczącymi etyki sztucznej inteligencji – celem Unii Europejskiej jest rozwijanie godnej zaufania sztucznej inteligencji, a więc: zgodnej z prawem, etycznej i solidnej technicznie. Europejska sztuczna inteligencja ma być przede wszystkim zintegrowana z unijnymi wartościami i prawami podstawowymi, ukierunkowana na człowieka (jego autonomię i wolność), a ponadto przewidywalna, przejrzysta i bezstronna. Są to podstawowe założenia, które powinny być warunkiem wstępnym realizacji wszelkich działań względem rozwoju europejskiej SI. Opierając się na dotychczasowych unijnych działaniach i aktach prawa miękkiego, wskazać można trzy zasadnicze obszary szczególnego zainteresowania Unii Europejskiej w związku ze sztuczną inteligencją, mianowicie: rozwój badań naukowych i przemysłu sztucznej inteligencji, wyzwania ekonomiczno-społeczne oraz ramy prawne i etyczne.

⁴ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z 19 maja 2021 r. w sprawie sztucznej inteligencji w sektorze edukacji i kultury oraz w sektorze audiowizualnym, por. P9_TA(2021)0238.

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji (akt w sprawie sztucznej inteligencji) i zmieniające niektóre akty ustawodawcze Unii, 2021/0106 (COD).

Spośród przedstawionych wyżej obszarów unijnej polityki w sprawie sztucznej inteligencji, na pierwszy plan wysuwa się rozwój badań naukowych i przemysłu oraz inwestycje w SI – priorytet cieszący się najsilniejszym mandatem państw sygnatariuszy Europejskiej deklaracji o współpracy w dziedzinie sztucznej inteligencji, podpisanej w kwietniu 2018 r. Działania w tym zakresie prowadzone są na poziomie unijnym za pomocą różnych programów badawczo-rozwojowych, takich jak wieloletni program ramowy „Horyzont 2020”, jego następcą „Horyzont Europa” czy planowany w ramach nowych ram finansowych program „Cyfrowa Europa” – i koncentrują się na finansowaniu i koordynacji. Pozostałe priorytety unijnej polityki w sprawie SI realizowane są z nieco mniejszym zaangażowaniem, ze szczególną zaś ostrożnością Unia Europejska podchodzi do regulacji prawnej sztucznej inteligencji.

Ramy prawne UE dotyczące sztucznej inteligencji

Sztuczna inteligencja nie funkcjonuje obecnie w próżni prawnej – tak jak inne nowe technologie cyfrowe jest przedmiotem obrotu gospodarczego i prawnego, do którego zastosowanie mają liczne przepisy unijne oraz prawo pierwotne – traktaty (TFUE, TUE) i Karta praw podstawowych UE oraz ogólne zasady prawa. Jednakże przeprowadzone w ciągu ostatnich kilku lat analizy unijnych przepisów dotyczących w szczególności bezpieczeństwa produktów, odpowiedzialności cywilnej i ochrony praw podstawowych wykazały, że obecne regulacje są niedostosowane do wyzwań stawianych im przez nowe technologie, takie jak SI, i pozostawiają wiele luk prawnych zagrażających pewności prawa⁶. W 2016 r. Grupa Weryfikacji Rozwiązań Naukowych i Technologicznych Parlamentu Europejskiego przedstawiła listę łącznie 39 unijnych aktów ustawodawczych, deklaracji i komunikatów w obszarach: transportu, systemów podwójnego zastosowania, swobód obywatelskich, bezpieczeństwa, zdrowia i energii, które w obliczu rozwoju robotyki, sztucznej inteligencji i systemów cyberfizycznych będą wymagały zmiany lub dostosowania. Do najważniejszych unijnych aktów prawnych mających obecnie zastosowanie do sztucznej inteligencji należy

⁶ Por. Expert Group on Liability and New Technologies, Liability for Artificial Intelligence and Other Emerging Digital Technologies; Commission Staff Working Document, Liability for emerging Digital Technologies, SWD (2018) 137 final; High-Level Expert Group on Artificial Intelligence, Policy and Investment Recommendations for Trustworthy AI.

zaliczyć: akty dotyczące bezpieczeństwa, odpowiedzialności cywilnej, praw podstawowych i gospodarki.

Unia Europejska dysponuje solidnymi ramami prawnymi w zakresie bezpieczeństwa produktów wprowadzanych na rynek wewnętrzny. Wśród ważniejszych przepisów mających obecnie zastosowanie do sztucznej inteligencji znajdują się następujące akty prawne⁷: dyrektywa w sprawie maszyn⁸, dyrektywa w sprawie bezpieczeństwa zabawek⁹, dyrektywa w sprawie urządzeń radiowych¹⁰, dyrektywa dotycząca wyrobów medycznych¹¹, dyrektywa w sprawie wyrobów medycznych aktywnego osadzania¹², dyrektywa o niskim napięciu¹³, rozporządzenie w sprawie wspólnych zasad w dziedzinie lotnictwa¹⁴, dyrektywa w sprawie ogólnego bezpieczeństwa produktów¹⁵, dyrektywa w sprawie bezpieczeństwa i zdrowia w pracy¹⁶, dyrektywa w sprawie minimalnych wymagań w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny użytkowania sprzętu roboczego przez pracowników podczas pracy¹⁷ oraz rozporządzenie w sprawie cyberbezpieczeństwa¹⁸. Wszelkie produkty wprowadzane na europejski rynek wewnętrzny,

⁷ Poszerzona lista unijnej legislacji dotyczącej bezpieczeństwa, por. Annex II – List of EU Legislation, Commission Staff Working Document Liability for emerging Digital Technologies, SWD(2018) 137 final.

⁸ Dyrektywa 2006/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 17 maja 2006 r. w sprawie maszyn, zmieniająca dyrektywę 95/16/WE (przekształcenie), Dz. Urz. UE 2006 L 157, 24.

⁹ Dyrektywa 2009/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 18 czerwca 2009 r. w sprawie bezpieczeństwa zabawek, Dz. Urz. UE 2009 L 170, 1.

¹⁰ Dyrektywa 2014/53/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z 16 kwietnia 2014 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich dotyczących udostępniania na rynku urządzeń radiowych i uchylająca dyrektywę 1999/5/WE, Dz. Urz. UE 2014 L 153, 62.

¹¹ Rozporządzenie 2019/1020 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z 20 czerwca 2019 r. w sprawie nadzoru rynku i zgodności produktów oraz zmieniające dyrektywę 2004/42/WE oraz rozporządzenia (WE) nr 765/2008 i (UE) nr 305/2011, Dz. Urz. UE 2019 L 169, 1.

¹² Dyrektywa Rady 90/385/EWG z 20 czerwca 1990 r. w sprawie zbliżenia ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do wyrobów medycznych aktywnego osadzania, Dz. Urz. WE 1990 L 189, 17.

¹³ Dyrektywa 2006/95/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2006 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do sprzętu elektrycznego przewidzianego do stosowania w określonych granicach napięcia, Dz. Urz. UE 2006 L 374, 10.

¹⁴ Rozporządzenie 2018/1139 z 4 lipca 2018 r. w sprawie wspólnych zasad w dziedzinie lotnictwa, Dz. Urz. UE 2018 L 84, 20.

¹⁵ Dyrektywa 2018/958 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z 28 czerwca 2018 r. w sprawie analizy proporcjonalności przed przyjęciem nowych regulacji dotyczących zawodów, Dz. Urz. UE 2018 L 212, 1.

¹⁶ Dyrektywa Rady 89/391/EWG z 12 czerwca 1989 r. w sprawie wprowadzenia środków w celu poprawy bezpieczeństwa i zdrowia pracowników w miejscu pracy, Dz. Urz. WE 1989 L 183, 1.

¹⁷ Dyrektywa 2009/104/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 16 września 2009 r. dotycząca minimalnych wymagań w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny użytkowania sprzętu roboczego przez pracowników podczas pracy (druga dyrektywa szczegółowa w rozumieniu art. 16 ust. 1 dyrektywy 89/391/EWG), Dz. Urz. UE 2009 L 260, 5.

¹⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/881 z 17 kwietnia 2019 r. w sprawie ENISA (Agencji Unii Europejskiej ds. Cyberbezpieczeństwa) oraz certyfikacji cyberbezpieczeństwa w zakre-

również te należące do dziedziny tzw. nowych technologii cyfrowych i wyposażone w systemy sztucznej inteligencji, muszą spełnić wymagane powyższymi przepisami kryteria odnoszące się do zdrowia i bezpieczeństwa.

Przepisy dotyczące odpowiedzialności cywilnej są w obrębie Unii Europejskiej zasadniczo niezharmonizowane. Oznacza to, że w kompetencji każdego państwa członkowskiego UE pozostawiono określenie obowiązującego w nim reżimu odpowiedzialności kontraktowej oraz deliktowej. Istotny wyjątek stanowi tutaj dyrektywa o odpowiedzialności za produkty wadliwe, ustanawiająca unijny reżim pozakontraktowej (deliktowej) odpowiedzialności producentów, oraz dyrektywa – tzw. Motor Insurance Directive – która wprowadza obowiązek ubezpieczenia pojazdu mechanicznego od odpowiedzialności za szkody wywołane w związku z jego użytkowaniem. Inne regulacje odpowiedzialności cywilnej na poziomie UE obejmują między innymi: art. 82 ogólnego rozporządzenia o ochronie danych osobowych, dyrektywę o odpowiedzialności za naruszenie prawa konkurencji czy rozporządzenie dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych.

Sztuczna inteligencja podlega unijnemu reżimowi ochrony praw podstawowych i musi być z nim zgodna. Do źródeł praw podstawowych w UE należy zaliczyć w pierwszej kolejności: Traktat o Unii Europejskiej (zwłaszcza art. 2 TUE), Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (szczególnie artykuły: 8–10, 12, 16, 18–24 TFUE), Kartę praw podstawowych UE (włączoną do unijnego porządku wiążących źródeł prawa na mocy art. 6 ust. 1 TUE) oraz europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (która na mocy art. 6 ust. 2 i 3 TUE została uznana za część prawa Unii – jako zasady ogólne prawa). Ponadto wskazuje się, że do sztucznej inteligencji ma też zastosowanie szereg przepisów prawa wtórnego dotyczącego praw jednostek, w tym przede wszystkim: ogólne rozporządzenie o ochronie danych osobowych (dalej jako „RODO”)¹⁹, dyrektywa o ochronie danych w sprawach karnych²⁰, dyrektywa w sprawie informa-

sie technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz uchylene rozporządzenia (UE) nr 526/2013 (akt o cyberbezpieczeństwie), Dz. Urz. UE 2019 L 151, 15.

¹⁹ Rozporządzenie 2016/679 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), Dz. Urz. UE 2016 L 119, 1.

²⁰ Dyrektywa 2016/680 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych przez właściwe organy do celów

cji z sektora publicznego²¹, dyrektywa o równym traktowaniu mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług²², dyrektywa o równości szans oraz równym traktowaniu kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia²³, dyrektywa w sprawie równości rasowej²⁴, a także dyrektywa w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy²⁵.

Reżim ochrony danych osobowych wprowadzony na drodze rozporządzenia nr 2016/679/UE ma kluczowe znaczenie dla ochrony praw podstawowych obywateli UE w obliczu dynamicznie rozwijających się systemów autonomicznych – z tego względu, że współczesna technologia sztucznej inteligencji nierozzerwalnie związana jest z trenowaniem algorytmów na dużych zbiorach danych. Korzystanie przez SI z dostępnych danych stwarza ryzyko, że będzie się to odbywało z pokrzywdzeniem jednostek, których osobiste dane będą przetwarzane w celach szkolenia algorytmów i przechowywane w bazach danych bez wiedzy ani zgody osób, których bezpośrednio dotyczą. Sztuczna inteligencja może też stwarzać zagrożenie dla prywatności jednostek, na przykład w sytuacji rejestrowania przez urzędnika codziennego użytku (takie jak chociażby autonomiczny odkurzacz), które zostały wyposażone w SI, danych z otoczenia (w tym danych osobowych użytkownika) i przekazywania ich osobom trzecim (choćby producentowi). Praktyki takie są niezgodne z przysługującymi obywatelom UE prawami do prywatności i ochrony danych osobowych, a zadaniem RODO jest te prawa urzeczywistniać. Najważniejsze przepisy RODO, jakie mają zastosowanie do sztucznej inteligencji, to: art. 13 i 14 dotyczące obowiązku informacyjnego podmiotu pozyskującego dane osobowe, art. 15 ustanawiający prawo dostępu do

zapobiegania przestępkości, prowadzenia postępowań przygotowawczych, wykrywania i ścigania czynów zabronionych i wykonywania kar, w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchyłająca decyzję ramową Rady 2008/977/WSiSW, Dz. Urz. UE 2016 L 119, 89.

²¹ Dyrektywa 2003/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 17 listopada 2003 r. w sprawie ponownego wykorzystywania informacji sektora publicznego, Dz. Urz. UE 2003 L 345, 90.

²² Dyrektywa Rady 2004/113/WE z 13 grudnia 2004 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania mężczyzn i kobiet w zakresie dostępu do towarów i usług oraz dostarczania towarów i usług, Dz. Urz. UE 2004 L 373, 37.

²³ Dyrektywa 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy, Dz. Urz. UE 2006 L 204, 23.

²⁴ Dyrektywa Rady 2000/43/WE z 29 czerwca 2000 r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, Dz. Urz. WE 2000 L 180, 22.

²⁵ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, Dz. Urz. WE 2000 L 303, 16.

danych, art. 22 regulujący prawo do odmowy podlegania systemowi zautomatyzowanego podejmowania decyzji, a także art. 82 – ustanawiający prawo do odszkodowania i zasady odpowiedzialności w przypadku naruszenia prawa jednostki do ochrony jej danych osobowych. Niemniej jednak – ze względu na szczególne znaczenie danych dla rozwoju sztucznej inteligencji – konieczne może okazać się zrewidowanie postanowień RODO oraz pozostałych przepisów dotyczących ochrony danych i prywatności po to, aby mogły one wciąż skutecznie realizować funkcję ochrony obywateli UE.

W związku z coraz częściej pojawiającymi się praktykami wykorzystywania algorytmów w procesach rekrutacyjnych oraz w administracji i wymiarze sprawiedliwości konieczna jest rewizja unijnych przepisów o niedyskryminacji, takich jak dyrektywa w sprawie równości rasowej czy dyrektywa w sprawie równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy. Zjawisko *bias* (stronniczości algorytmów), a także uwarunkowania ekonomiczne i oświatowe mogą skutkować powstawaniem społecznych nierówności i wykluczeń (grupa uprzywilejowanych użytkowników nowych technologii versus grupa osób wykluczonych technologicznie) oraz utrwalania uprzedzeń już nie tylko na płaszczyźnie społecznej, ale też w kodzie źródłowym programów funkcjonujących w publicznej przestrzeni. Zapewnienie ochrony praw jednostek będzie wymagać wprowadzenia na poziomie UE wiążących przepisów prawa dotyczących certyfikacji, standardów technicznych i etycznych, jakie będzie trzeba spełnić, aby móc uzyskać pozwolenie na produkcję, sprzedaż bądź korzystanie z produktów opartych na technologii sztucznej inteligencji.

Wśród pozostałych ważniejszych unijnych aktów prawnych mających obecnie zastosowanie do sztucznej inteligencji znajdują się przepisy dotyczące rynku wewnętrznego i cyfrowego, usług, prawa ochrony konsumentów i konkurencji i prawa ochrony własności intelektualnej. W opinii Parlamentu Europejskiego, Komisji oraz innych unijnych instytucji i organów pomocniczych szereg tych regulacji wskutek rozwoju SI będzie wymagało rewizji. Między innymi chodzi tutaj o następujące regulacje: rozporządzenie o swobodnym przepływie danych nieosobowych²⁶, dyrektywę dotyczącą usług na rynku wewnętrznym²⁷, dyrektywę

²⁶ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1807 z 14 listopada 2018 r. w sprawie ram swobodnego przepływu danych nieosobowych w Unii Europejskiej, Dz. Urz. UE 2018 L 303, 59.

²⁷ Dyrektywa 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 12 grudnia 2006 r. dotycząca usług na rynku wewnętrznym, Dz. Urz. UE 2006 L 376, 36.

w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych²⁸, dyrektywę w sprawie handlu elektronicznego²⁹, dyrektywę w sprawie analizy proporcjonalności³⁰, dyrektywę w sprawie dostępności towarów i usług³¹, dyrektywę dotyczącą nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym³², dyrektywę w sprawie konsumentów³³, dyrektywę w sprawie lepszego egzekwowania i unowocześnienia unijnych przepisów dotyczących ochrony konsumenta³⁴, rozporządzenie w sprawie blokowania geograficznego³⁵, dyrektywę w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich³⁶, rozporządzenie w sprawie internetowego systemu rozstrzygania sporów konsumenckich³⁷ oraz dyrektywę w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej³⁸.

²⁸ Dyrektywa 2005/36/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, Dz. Urz. UE 2005 L 255, 22.

²⁹ Dyrektywa 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym), Dz. Urz. WE 2000 L 178, 1.

³⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/958 z 28 czerwca 2018 r. w sprawie analizy proporcjonalności przed przyjęciem nowych regulacji dotyczących zawodów, Dz. Urz. UE 2018 L 173, 25.

³¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/882 z 17 kwietnia 2019 r. w sprawie wymogów dostępności produktów i usług, Dz. Urz. UE 2019 L 151, 70.

³² Dyrektywa 2005/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 11 maja 2005 r. dotycząca nieuczciwych praktyk handlowych stosowanych przez przedsiębiorstwa wobec konsumentów na rynku wewnętrznym oraz zmieniająca dyrektywę Rady 84/450/EWG, dyrektywy 97/7/WE, 98/27/WE i 2002/65/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz. Urz. UE 2005 L 149, 2.

³³ Dyrektywa 2011/83/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z 25 października 2011 r. w sprawie praw konsumentów, zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywę 1999/44/WE Parlamentu Europejskiego i Rady oraz uchylająca dyrektywę Rady 85/577/EWG i dyrektywę 97/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady, Dz. Urz. UE 2011 L 304, 64.

³⁴ Dyrektywa 2019/2161 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z 27 listopada 2019 r. zmieniająca dyrektywę Rady 93/13/EWG i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 98/6/WE, 2005/29/WE oraz 2011/83/UE w odniesieniu do lepszego egzekwowania, Dz. Urz. UE 2019 L 328, 7.

³⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/302 z 28 lutego 2018 r. w sprawie nieuzasadnionego blokowania geograficznego oraz innych form dyskryminacji klientów ze względu na przynależność państwową, miejsce zamieszkania lub miejsce prowadzenia działalności na rynku wewnętrznym oraz w sprawie zmiany rozporządzeń (WE) nr 2006/2004 oraz (UE) 2017/2394 i dyrektywy 2009/22/WE, Dz. Urz. UE 2018 L 60, 1.

³⁶ Dyrektywa 2013/11/UE Parlamentu Europejskiego i Rady z 21 maja 2013 r. w sprawie alternatywnych metod rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE, Dz. Urz. UE 2013 L 165, 63.

³⁷ Rozporządzenie nr 524/2013 Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z 21 maja 2013 r. w sprawie internetowego systemu rozstrzygania sporów konsumenckich oraz zmiany rozporządzenia (WE) nr 2006/2004 i dyrektywy 2009/22/WE (rozporządzenie w sprawie ODR w sporach konsumenckich), Dz. Urz. UE 2013 L 165, 1.

³⁸ Dyrektywa 2004/48/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z 29 kwietnia 2004 r. w sprawie egzekwowania praw własności intelektualnej, Dz. Urz. UE 2004 L 157, 45.

Powyżej przeprowadzono przegląd najważniejszych obowiązujących na poziomie UE przepisów, które – zdaniem unijnych ekspertów – mają obecnie zastosowanie do sztucznej inteligencji. Wskazano również te ich elementy, które mogą wymagać zmiany lub dostosowania w związku z wyzwaniami stawianymi przez rozwój sztucznej inteligencji.

Podsumowanie

Sztuczna inteligencja jest zjawiskiem dynamicznie rozwijającym się w ostatnich latach – na bazie ciągłych zmian społecznych, globalizacji oraz postępu technologicznego. Sprawia to, że zarówno regulacje krajowe, jak i unijne nie odpowiadają szybko ewoluującej sytuacji, dlatego też konieczne jest wprowadzenie określonych regulacji porządkujących kwestie związane z systemami SI. Pomimo wielu przeanalizowanych aktów Unii Europejskiej brak jest obecnie aktu prawa o charakterze powszechnie obowiązującym. Rozwój sztucznej inteligencji niesie ze sobą wiele pozytywnych aspektów, należy jednak pamiętać, że niewłaściwe zastosowanie technologii może jednak prowadzić do ryzyka naruszenia podstawowych praw człowieka, odpowiedzialności cywilnej oraz tej wynikającej z prawa karnego – dlatego też niezbędne jest wprowadzenie fundamentalnych zasad w prawie Unii Europejskiej.

Abstrakt

Postęp technologiczny w ciągu ostatnich lat doprowadził do rozwoju sztucznej inteligencji (AI). Pomimo braku jednej przyjętej definicji rzeczonoego pojęcia za system SI uznaje się oprogramowania, które naśladują ludzkie procesy myślowe. Sztuczna inteligencja niesie ze sobą wiele pozytywnych aspektów, może jednak zarazem prowadzić do naruszenia praw podstawowych jednostek. W związku z tym konieczne jest takie uregulowanie procesów związanych z dynamicznie rozwijającą się technologią, aby odbywały się one w sposób bezpieczny i godny zaufania. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie i omówienie prawnych aspektów oraz ram sztucznej inteligencji na gruncie prawa Unii Europejskiej.

Słowa kluczowe: sztuczna inteligencja, systemy SI, AI, prawo nowych technologii, prawo Unii Europejskiej.

BIBLIOGRAFIA

Čerka P., Grigiene J., Sirbikyte G., *Liability for Damages Caused by Artificial Intelligence*, „Computer Law & Security Review”, 2015, 31.

Chłopecki A., *Sztuczna inteligencja – szkice prawnicze i futurologiczne*, Warszawa 2018.

Expert Group on Liability and New Technologies, *Liability for Artificial Intelligence and Other Emerging Digital Technologies*; Commission Staff Working Document, *Liability for emerging Digital Technologies*, SWD(2018) 137 final; High-Level Expert Group on Artificial Intelligence, *Policy and Investment Recommendations for Trustworthy AI*.

Lubasz D., *Konstruowanie humanocentrycznej SI z wykorzystaniem instrumentów prawnych ochrony danych osobowych [w:] Sztuczna inteligencja w kontekście ochrony danych osobowych, materiały pokonferencyjne*, UODO 2020.

Płocha E.A., *O pojęciu sztucznej inteligencji i możliwościach jej zastosowania w postępowaniu cywilnym*, „Prawo w Działaniu”, 2020, 44.

Russell S., Norvig P., *Artificial Intelligence. A Modern Approach*, Edition, England, 2016.

Turing A.M., *Computing Machinery and Intelligence*, „Mind”, 1950, Vol. LIX, no. 236.

Turner J., *Robot Rules: Regulating Artificial Intelligence*, Cham 2018.

Zalewski T., *Definicja sztucznej inteligencji [w:] Prawo sztucznej inteligencji*, L. Lai, M. Świerczyński (red.), Warszawa 2020.

Źródła internetowe

<https://www.britannica.com/technology/artificial-intelligence/Methodsand-goals-in-AI#ref739365> (dostęp: 5 września 2022, g. 10).

Sprawozdanie Agencji Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA-European Union Agency For Fundamental Rights), *Naprawić przyszłość – sztuczna inteligencja a prawa podstawowe*, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-artificial-intelligence-summary_pl.pdf (dostęp: 30 sierpnia 2022, g. 11).

Zagórna A., *Sztuczny artysta? Naturalnie!* <https://www.sztucznainteligencja.org.pl/sztuczny-artysta-naturalnie/> [dostęp: 4 września 2022, g. 13].